

Oy Paradoksu

Augustinus *İtiraflar* 'da zaman hakkında, "Nedir gerçekten zaman? Eğer hiç kimse bana sormazsa ne olduğunu biliyorum; ama bir soran olur da açıklamaya kalkarsam bilmiyorum" derken bir paradoksa işaret etmektedir. Ben de, profesyonel bir araştırmacı olarak, oy verme eğilimleri hakkında, Augustinus'tan esinlenerek, şunları söylüyorum. Biri bana seçmenler şu ya da bu partiye neden oy veriyorlar diye sormazsa, seçmenlerin şu ya da bu partiye neden oy verdiklerini çok iyi biliyorum; ama bir soran olur da açıklamaya kalkarsam bilmiyorum diyerek ben de bir paradoksa işaret etmiş oluyorum. Bir de, biri benden seçim sonuçlarını yorumlamamı istemezse, kendi kendime son derece tutarlı yorumlar yapabiliyorum; ama yorumlamamı isteyen biri çıkarsa dilim tutuluyor.

Onun için, sözü Michael Clark'a bırakıyor, *Paradokslar Kitabı* 'ndaki *Oy Paradoksu* alt başlıklı yazısından uzunca bir alıntı yapıyorum:

"Bir tek oyun sonucu değiştirmesi çok enderdir. Bir seçimi bir oy farkla kazanma ya da kaybetme olasılığı dikkate alınmayacak kadar küçüktür; bu durumda oy kullanma çabası boş bir çaba gibi görünür. Yine de, toplumsal ve siyasal bakımda uyanık yurttaşların oy kullanması beklenir ve bunu yaparken zamanlarını boşa harcadıkları düşünülmez.

"Seçimlerde oy miktarları nadiren bir tek oyun can alıcı olacağı kadar birbirine yakın olur...Halk için büyük bir önemi olan büyük bir sorun – örneğin nükleer politika ya da servetin büyük ölçüde yeniden bölüşümü – söz konusuysa, böylesine büyük bir fark yaratma şansı çok küçük olsa bile denemeye değer: Milyonları kurtarma şansı milyonda bir olsa bile denenmelidir. Ama seçimlerde yarışanlar arasındaki farklar çoğu kez bu kadar dramatik değildir ve özden çok retorik meselesi olabilir.

"Oy verdiğiniz adayın büyük bir çoğunlukla kazandığını varsayalım. Sizin oyunuz önemsiz gibi görünebilir; ama zaferde, o adaya oy veren herkes kadar katkınız yok mudur? Yine de bu seçmenlerden her birinin zaferdeki payı küçüktür ve sandık başına gitme zahmetine katlanmaya değmez gibi görünebilir.

"Ya herkes oy kullanmazsa? İyi bir neden olmadan oy vermekten sakınmak benim için hoş görülebilirse, bunun başkaları için de hoş görülebilir olduğunu öne sürebiliriz. Ama demokrasinin olanaklı olması için, herkesin oy kullanmaktan uzak durması caiz olmaz. Demokratik sistemi devam ettirmeye yetecek kadar yüksek bir katılım olacağını biliyorsanız, oy kullanmaktan uzak durmanıza belki izin verebiliriz. O zaman ilkeniz şöyle olurdu: 'Yeterince insanın oy vereceğini bilmediğiniz sürece oy vermelisiniz...'

“Oy verirken siyasal olarak hangi tarafta olduğunuzu ifade ediyorsunuz ve bu, seçim sonuçlarından bağımsız olarak değerli sayılabilir... Ama siyasal olarak taraf olmadığınız sürece, tek başınıza oy vermek siyasal duruşunuzun içten bir ifadesi olmaz; siyasal tarafınızı başka yollarla da ifade etmeniz olasıdır. Bununla birlikte, güçlü siyasal bağlılıklar göz önüne alındığında, oy kullanmamanız normalde anormal olur. Önemli konularda rakip partilerden pek farklı olmayan bir partiye oy vermenizin aynı öneme sahip olup olmaması, ayrı bir konudur.

“Ya siyasetle ilgilenmiyorsanız? Örneğin, bir besteci ya da sanatçı olarak eserinizle uğraşıyorsunuz ve ürettiğiniz eserin siyasetle ilgisi yoktur. Yaygın bir ilgisizlik tehlikesi ya da önemli bir sorun söz konusu olmadıkça, oy verme zahmetine katlanmamanız sizin için kabul edilebilir olabilir. Ne de olsa ilgili ve bilgili olanların – kötü niyetli olamamaları koşuluyla – oy kullanması, cahillerin ya da vurdumduymazların oy kullanmasından daha iyidir.”

* * *

Şöyle ya da böyle, bu seçimlerde oy kullanacağız ve her birimizin oyu demokrasinin gereği olarak bir oy sayılacak. Kazanan ya da kaybeden partiler arasındaki oy farkının küçük olma ihtimali de çok küçük olacak. Bu arada, vurdumduymazların sayısının çok olamayacağını, yani seçime katılma oranının yüksek olacağını ümit ediyorum.

Hepimiz biliyoruz, Türkiye'nin köy kahvelerinde geleneksel olarak her gün politika konuşulur ve her gün dünya yeniden kurulur. Darbelerin politik davranışlarımıza vurduğu darbeleri saymazsak – ki, saymamak mümkün değildir – hep politik bir toplum olduk. Bunu, hem politikaya olan ilğimiz, hem de Hegel ve Marx anlamında bir türlü “sivil toplum” olamamamız anlamında kullanıyorum. Bilindiği gibi, özellikle seçim dönemlerinde bir türlü “sivil toplum”umuzu kuramayışımızın vargıları çok ağır oluyor ve buyurgan bir tavırla yukarıdan ne emredilirse o yapılıyor. Ne proje ne program; şu partiye oy verilecek, ver, o kadar.

Ama dünya değişiyor ve birey ön plana çıkıyor. Türkiye de değişiyor. 12 Haziran 2011 seçimlerine katılacak olan siyasi partilerin program ve projelerinin seçmenleri ne ölçüde etkileyecekleri, YSK ve YGS skandallarının bir kelebek etkisi yaratıp yaratmayacağını şimdiden öngörmek mümkün görünmüyor. Nükleer santral, Kanal İstanbul, Aile Sigortası vb. projelerin seçmeni ne yönde etkileyeceğini gerçekten çok merak ediyorum. Ekonomik kriz ve ekonomik istikrardan etkilenenlerin büyüklüğüne bağlı olarak değişen seçmen davranışlarının boyutları çok çarpıcı sonuçlar yaratabilir. Bu etkilerin, doğrusal olmadıkları için, bildiğimiz doğrusal araştırma modelleriyle ölçülmesi mümkün değil. Olsa olsa çeşitli soyutlamalar ve/veya indirgemeler yardımıyla, birbirlerini etkileyen değişken sayısını azaltarak bazı tahminler yapmak mümkündür. Burada söz konusu olan bağımlı değişken sayısının çok sayıda olması ve bu değişkenlerin birbirlerini etkileyerek beklenmedik sonuçlar yaratmasıdır.

Maalesef, Batı toplumlarından farklı olarak uzun yıllardan beri hemen hemen sağdaki tüm politikacılar tarafından sıkça kullanılan din ve etnik farklılıklar çok önemli değişkenler olup analiz edilmesi zor bir durum arz etmektedir. Gerek mevcut iktidarın ve bu iktidarı destekleyen hareketin çeşitli renklere bezenmiş muhafazakar yapısı, gerekse “sivil itaatsizlik” eylemleriyle öne çıkan siyasi hareketin Cuma namazlarıyla kendini göstermeye çalışması buna sadece bir örnektir. Medyadaki değişen güç dengelerinin, pozitif ya da negatif anlamda, seçmen davranışlarını ne ölçüde etkileyeceği ise bir başka bilinmez gibi görünmektedir. Ayyuka çıkan ve haksız rekabete neden olan aynı ya da nakdi yardımları, şimdilik unutalım.

Yöntem

5. Gazeteciler Sitesi No.30
34335 Levent / İstanbul
Tel: 0212 281 89 66 / 67
www.yontemresearch.com

Tanıtım faaliyetlerine gelince diğer partilerin reklam kampanyalarını henüz görmedik ama, CHP'nin Kemal Kılıçdaroğlu'nu öne çıkarıp projelerini anlattığı kampanyası doğru bir platform üzerine kurulmuş görünüyor. Etkisinin ölçülüp ölçülmediğini bilmiyorum, bilmek isterdim ama, sanırım seçim sonuçlarını beklemek durumundayız. Bu arada, AKP'nin nasıl bir kampanya yapacağını da merak ediyorum. Yukarıda sözünü ettiğim YSK ve YGS skandalları ile partilerin projelerinin etkileri önemli olabilecek bilinmeyen değişkenlerdir. Dünyadaki trendlere baktığımda sosyal medyanın ve "word of mouth" un bu seçimlerde önemli bir rol oynamaya aday olduğunu düşünüyorum. İşte bu ve saymadığım diğer değişkenler bir oyun ne kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir.

Yaklaşık iki aydan beri her sabah otomobilime bindiğimde termometre 11 ile 13 arasında mış gibi çakılmış duruyor ve ilkbahar bir türlü gelmiyor. Doğrusal olmayan meteorolojik sistemler 5 günden sonrası için sağlıklı tahmin yapmamızı engelliyor. Hatta bu güçlük zaman zaman 1 güne bile düşebiliyor. Yeryüzünün en karmaşık davranışını gösteren insanların yaklaşık 1,5 ay sonra, o güne kadar nelerden etkilenerek neler yapıp neler yapmayacaklarını şimdiden söylemek biz araştırmacılar için her zaman bir meydan okuma olmuştur.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, bir görüş, beş aşağı beş yukarı, bu seçimlerin 2007 seçimlerinin bir kopyası olacağı konusunda birleşirken, diğer uçtaki bir başka görüş ise kelebek etkisiyle yaratılabilecek "salgınlarla" sıçramalı bir değişimden dem vuruyor. Bu iki görüş arasında kalanların sayısı ise daha fazla. Kuşkusuz, her zaman olduğu gibi bu kez de araştırma sonuçlarına inanmayan ya da inanmak istemeyenler var. Doğrusu, araştırma sonuçlarına inanmamak değil, objektif bir anlayışla araştırma yaptırmaktır.

Mustafa Bülent Gündoğmuş
bulent.gundogmus@yontemresearch.com